

شرح اشعار عربی هاتف اصفهانی

تألیف:

دکتر منجیبی محمدی مزرعه شاهی

(عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی میبد)

دکتر بهمن هادیلو

(عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی مراغه)

مهندس کریمی مزرعه شاه

(کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی)

سرشناسه	محمدرضا مزرعه‌شاهی، مجتبی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	شرح اشعار عربی هاتف اصفهانی/ تألیف مجتبی محمدی مزرعه‌شاهی، بهمن هادیلو، مهناز کریمی مزرعه‌شاه.
مشخصات نشر	یزد: تفکر طلایی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۰۹ص.
شابک	۳۹۰/۰۰۰ ریال، ۸۰-۷۲۰۸-۶۲۲-۹۷۸
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۰۷-۱۰۹.
موضوع	هاتف اصفهانی، احمد، - ۱۱۹۸ق. -- نقد و تفسیر
موضوع	شعر عربی -- ایران -- قرن ۱۲ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	Arabic poetry -- Iran -- 18th century -- History and criticism
شناسه افزوده	هادیلو، بهمن، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	کریمی مزرعه‌شاه، مهناز، ۱۳۶۸ -
رده‌بندی کنگره	PIR۶۸۳۷
رده‌بندی دیوبی	۸۱۵۸
شماره کتابشناسی ملی	۱۴۹۵۰۶۵

شرح اشعار عربی هاتف اصفهانی

■ تألیف: دکتر مجتبی محمدی مزرعه‌شاهی، دکتر بهمن هادیلو، مهناز کریمی مزرعه‌شاه

■ ناشر: انتشارات تفکر طلایی

■ ناظر چاپ: حمید صادقی

■ طراح جلد: مهرنوش ساکنیان دهکردی

■ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: زیتون

■ نوبت چاپ: اول

■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

■ قیمت: ۳۹۰/۰۰۰ ریال

■ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۲۰۸-۸۰-۱

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به ناشر می‌باشد.

تلفن مرکز پخش: ۰۳۵-۳۸۲۰۱۷۳۰

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۹	فصل اول: زندگی و احوال هاتف.....
۱۱	زندگی‌نامه.....
۱۴	شعر هاتف.....
۱۴	دوران تاریخی حیات هاتف.....
۱۹	وضعیت شعر و شاعری در قرن دوازدهم.....
۲۲	تقلید در شعر هاتف.....
۲۳	دیوان هاتف.....
۲۳	قصاید.....
۲۴	قصاید عربی.....
۲۷	غزلیات.....
۲۸	هاتف و سعدی.....
۲۸	هاتف و حافظ.....
۲۹	ترجیع‌بند.....
۳۰	قطعات.....
۳۱	ماده تاریخ‌ها.....

پیشگفتار

سید احمد حسینی متخلص به هاتف از شعرای نامی ایران در عهد افشاریه و زندیه است. اصل خاندان او از اهل اردوباد آذربایجان بوده که در زمان پادشاهان صفوی از آن دیار به اصفهان هجرت کرده و در این شهر ساکن شده‌اند. تولد هاتف در نیمه اول قرن دوازدهم اتفاق افتاده و در زادگاهش اصفهان به تحصیل ریاضی و حکمت و طب پرداخته و گویا در این فنون از محضر میرزا محمد نصیر اصفهانی استفاده کرده و در شعر نیز مشتاق را راهنما و استاد خود اختیار نموده است. هاتف شاعری را از جوانی آغاز کرد و در طول زندگی آرام خود از مدح شاهان و روی آوردن به دربار سلاطین خودداری کرد و بیشتر به مطالعه و حکمت و عرفان مشغول بود. وی در سال ۱۱۹۸ ه.ق. در گذشت.

هاتف اصفهانی، شاعری توانا و مسلط به زبان و ادب فارسی بود. وی از سبک شعرای متقدم ایران به ویژه حافظ و سعدی پیروی می‌کرد و طبع خود را در سرایش تمامی قالب‌های شعری اعم از غزل، قصیده و رباعی، ترجیع‌بند و قطعه آزمود. شهرت عمده هاتف به سبب شاهکار بزرگ ادبی او (ترجیع‌بند عرفانی) است که در آن هم از حیث حسن ترکیب الفاظ و هم از حیث توصیف معانی داد سخن داده است. وی مرثیه‌های زیبایی نیز به استفاده از ماده تاریخ (حروف ابجد) در مرگ بزرگان و دوستان خود سرود که این اشعار از ارزش بالایی برخوردارند.

مهم‌ترین اثر باقی‌مانده از هاتف اصفهانی دیوان اشعار اوست. در دیوان اشعار هاتف سه قصیده به زبان عربی به چشم می‌خورد. قصیده نخست در مدح میرزا محمد نصیر اصفهانی است. قصیده دوم در غزل است و قصیده سوم را در مدح پیامبر اکرم (ص) سروده است. در کتاب حاضر به شرح و ترجمه این سه قصیده پرداخته می‌شود. شیوه کار بدین صورت است که ابتدا هر بیت به صورت اعراب‌گذاری شده ذکر می‌شود، سپس نکات بلاغی و صرفی و نحوی آن بیت مورد بررسی قرار می‌گیرد و در پایان به ترجمه واژگان دشوار و ترجمه بیت پرداخته می‌شود.

به جاست سخن خردمندانه‌ی عماد کاتب اصفهانی را زبان حال و حسن ختام مقال در پایان این پیشگفتار قرار دهیم: «إِنِّي رَأَيْتُ أَنَّهُ لَا يَكْتُبُ إِنْسَانٌ كِتَابًا فِي يَوْمِهِ إِلَّا قَالَ فِي غَدِهِ: لَوْ غَيْرَ هَذَا لَكَانَ أَحْسَنَ، وَلَوْ زِيدَ كَذَا لَكَانَ يَسْتَحْسَنُ، وَلَوْ قُدِّمَ هَذَا لَكَانَ أَفْضَلَ، وَلَوْ تُرِكَ هَذَا لَكَانَ أَجْمَلَ. وَهَذَا مِنْ أَعْظَمِ الْعِبَرِ، وَهُوَ دَلِيلٌ عَلَى اسْتِیْلَاءِ التَّقْصِيرِ عَلَى خِمْلَةِ الْبَشَرِ».